

„TURYZM”, t. 7, z 1, 1997

Krzysztof Grzelak

PRZEMIANY SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE POD WPLYWEM
TURYSTYKI W STREFIE PODMIEJSKIEJ ŁODZI NA PRZYKŁADZIE
SOŁECTWA ROSANÓW

LES TRANSFORMATIONS SOCIO-DÉMOGRAPHIQUES ÉVOQUÉES PAR
LE TOURISME DANS LA ZONE SUBURBAINE DE ŁÓDŹ; EXEMPLE:
LA MAIRIE DE ROSANÓW

SOCIAL-DEMOGRAPHIC CHANGES IN THE SUBURBAN ZONE OF
ŁÓDŹ INFLUENCED BY TOURISM – EXAMPLE OF THE ROSANÓW
ADMINISTRATIVE VILLAGE UNIT

Praca ukazuje zmiany społeczno-demograficzne dokonujące się pod wpływem ruchu turystycznego (użytkownicy działek letniskowych) w strefie podmiejskiej aglomeracji przemysłowej Łodzi na przykładzie obszaru jednego sołectwa¹.

I. ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Rozwój funkcji turystycznej na terenach wiejskich powoduje – jak stwierdza E. Dziegieć (1986) – liczne następstwa ekonomiczne, przestrzenne i demograficzne. Należą do nich przemiany w zakresie:

- użytkowania ziemi,
- morfologii i fizjonomii wsi,
- zagospodarowania istniejących działek letniskowych,
- struktur demograficznych i zawodowych ludności.

¹ Artykuł opracowano na podstawie pracy magisterskiej pt. *Przemiany pod wpływem turystyki w gminie Rosanów*, wykonanej przez autora na seminarium prof. dr. hab. S. Liszewskiego w Katedrze Geografii Miast i Turyzmu. Promotorem pracy była dr E. Dziegieć.

Przedmiotem niniejszej pracy są przemiany społeczno-demograficzne dokonujące się w strefie podmiejskiej dużego miasta, jakim jest Łódź. Interesujące wydaje się zbadanie problemu, na ile funkcja turystyczno-wypoczynkowa przyczynia się do wprowadzenia zmian społeczno-demograficznych w obrębie jednego sołectwa – sołectwa Rosanów.

Problematyka przemian w strefach podmiejskich zachodzących pod wpływem ruchu wypoczynkowego mieszkańców miast nie była przedmiotem zbyt częstych badań naukowych. Zagadnienie to poruszane jest głównie w pracach A. M a t c z a k a (1986, 1987, 1991), ukazujących zmiany w użytkowaniu ziemi, morfologii i fizjonomii wsi, w pracy S. L i s z e w s k i e g o (1987) na temat osadnictwa wypoczynkowego, a także E. D z i e g i e ć i S. L i s z e w s k i e g o (1984) dotyczącej przekształceń terenów wokół miast w związku z rozwojem wypoczynku. Uzupełnieniem tego jest publikacja J. J a k ó b - c z y k - G r y s z k i e w i c z (1995) ukazująca rozwój funkcji wypoczynkowej w strefach podmiejskich trzech największych miast Polski.

Obszar sołectwa Rosanów składa się ze starej części wsi – z typową zabudową wiejską należącą do stałych mieszkańców oraz nowej – z działkami letniskowymi (rys. 5). Aktualnie w skład całego sołectwa wchodzi następujące miejscowości: Rosanów, Rosanów Górny, Rosanów Dolny, Wymokłe, Lućmierz-Las i Kolonia Ciosny (rys. 5).

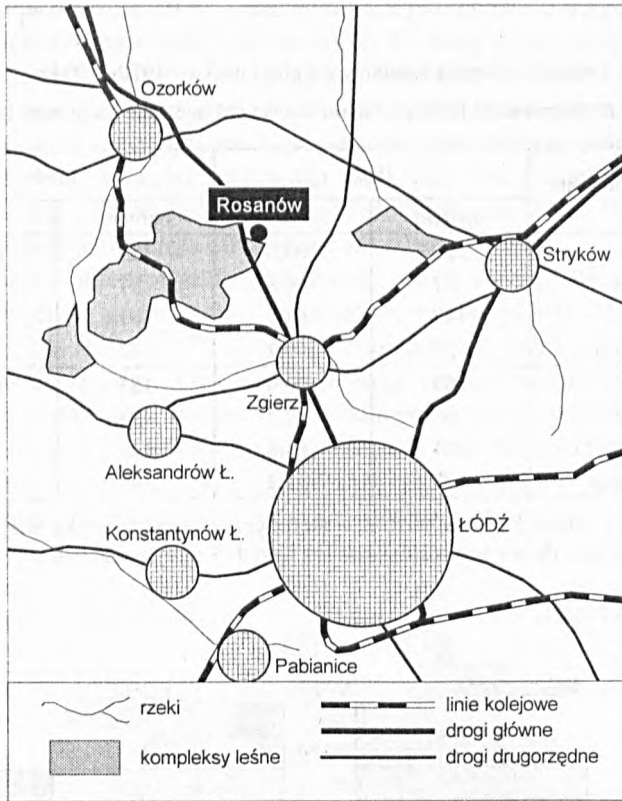
Do zrealizowania założonego celu konieczne okazało się:

- przeprowadzenie wywiadów kwestionariuszowych ze stałymi mieszkańcami sołectwa i użytkownikami działek;
- uzyskanie wypisów z kart meldunkowych na temat płci, wieku, wykształcenia i zawodu mieszkańców wsi.

Badania przeprowadzone zostały w sezonie letnim – od lipca do września 1994 r. Objęto nimi 110 gospodarstw domowych (82% ogółu) i 477 działek letniskowych (81% ogółu). Bazę porównawczą stanowiły dane z 1970 r.²

Rosanów położony jest na terenie Wzniesień Południowomazowieckich, w strefie krawędziowej mezoregionu Wzniesień Łódzkich (K o n d r a c k i 1988). Leży ok. 18 km na północ od centrum Łodzi, w strefie podmiejskiej tego miasta, w gminie Zgierz (rys.1). Położenie w pobliżu głównej trasy E-75 z Łodzi w kierunku Włocławka przyczynia się do polepszenia dostępności komunikacyjnej miejscowości. W sąsiedztwie Rosanowa znajduje się największy obszarowo zespół leśny w okolicach Łodzi – Lasy Lućmierskie, które zaliczone zostały do strefy chronionego krajobrazu i przeznaczone jako teren rekreacyjny dla Łódzian (D u b a n i e w i c z, M a k s y m i u k, Z y c h 1971).

² Praca przedstawia główne zmiany jakie dokonały się po roku 1970, gdyż od tego czasu datuje się rozwój funkcji turystycznej związany z powstawaniem działek letniskowych na badanym obszarze.

Rys. 1. Położenie geograficzno-komunikacyjne Rosanowa: 1 – większe miejscowości, 2 – linie kolejowe, 3 – drogi główne, 4 – drogi drugorzędne, 5 – rzeki, 6 – kompleksy leśne

Dessin 1. La situation géographique et de communication de Rosanów: 1 – plus grandes localités, 2 – lignes ferroviaires, 3 – routes importantes, 4 – autres routes, 5 – rivières, 6 – complexes forestiers

2. CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI STAŁEJ

Na terenie badanego sołectwa w roku 1994 zameldowanych było na pobyt stały 408 osób. W stosunku do roku 1970 liczba ludności uległa zmniejszeniu o 74 osoby. Ubytek ten wiąże się z odpływem młodej ludności wiejskiej do miasta (głównie kobiet) w celu poszukiwania pracy i mieszkania oraz z ujemnym przyrostem naturalnym.

W analizowanym okresie nastąpiło w Rosanowie zachwianie proporcji między płcią męską a żeńską. Udział kobiet w stosunku do ogółu mieszkańców zmniejszył się w sposób wyraźny z 52,5% (1970 r.) do 45,3% (1994 r.) – tab. I, rys. 2. Potwierdzają to także współczynniki feminizacji, które wynoszą odpo-

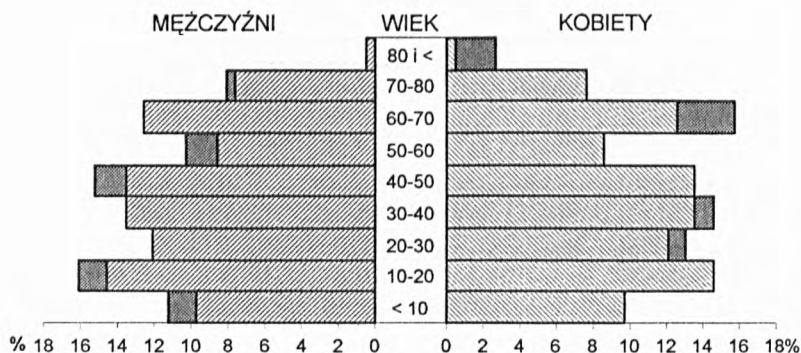
T a b e l a I

Ludność sołectwa Rosanów wg płci i wieku – 1970 i 1994 r.

La population de la mairie de Rosanów selon le sexe et l'âge dans les années 1970 et 1974

Wyszczególnienie	1970		1994	
	ogółem	%	ogółem	%
Mężczyźni	229	100,0	223	100,0
do 15 lat	61	26,6	37	16,6
15–64	147	64,2	151	67,7
65 i więcej	21	9,2	35	15,7
Kobiety	253	100,0	185	100,0
do 15 lat	61	24,1	23	12,4
5–64	164	64,8	119	64,3
65 i więcej	28	11,1	43	23,3

Ź r ó d ł o: Dane z NSP z 1970 r. – Statystyczna charakterystyka miejscowości w gromadach oraz dane z kart meldunkowych Urzędu Gminy w Zgierzu – 1994 r.

Rys. 2. Piramida płci i wieku mieszkańców Rosanowa w 1994 r.
(ź r ó d ł o: dane z Urzędu Gminy w Zgierzu – 1994 r.)

Dessin 2. La pyramide du sexe et de l'âge des habitants de Rosanów en 1994
(s o u r c e: données obtenues dans l'Office Municipal de Zgierz)

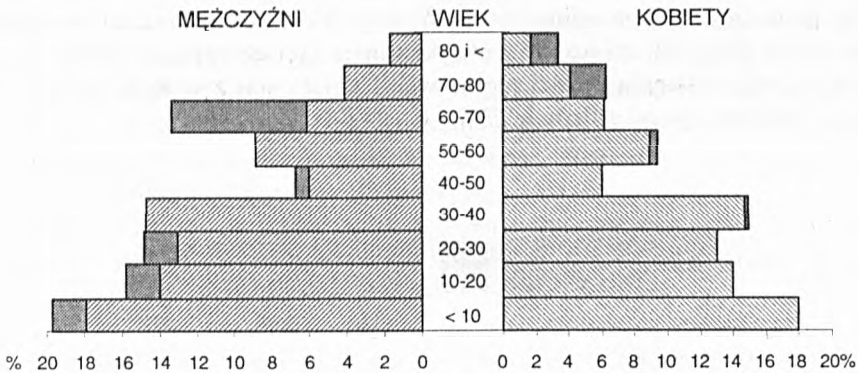
wiednio: $W_f = 110$ (1970) i $W_f = 82,95$ (1994)³. Na tle innych terenów wiejskich Polski sołectwo Rosanów wyróżnia się szczególnie mocno nasilonym procesem odpływu kobiet do miasta. Jest to niewątpliwie związane z jego położeniem w strefie podmiejskiej dużego ośrodka przemysłu włókienniczego, który od lat zatrudniał głównie kobiety.

³ Analogiczne współczynniki dla terenów wiejskich w Polsce: $W_f = 103$ (1970); $W_f = 99,9$ (1994).

W stosunku do roku 1970 – jak wynika z przeprowadzonego porównania – znacznie zwiększył się udział osób powyżej 65 roku życia, przy jednoczesnym spadku udziału ludzi młodych – do 15 lat. Taki stan spowodowany jest bardzo powszechnie występującym zjawiskiem – starzeniem się społeczeństwa oraz w mniejszym stopniu – panującym obecnie modelem rodziny jedno- lub co najwyżej dwudziętnej. Liczebna przewaga mężczyzn nad kobietami w obu okresach zaznacza się dość wyraźnie w przedziale wieku do 15 lat. Po 65 roku życia natomiast występuje sytuacja odwrotna – przewaga kobiet.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, wśród stałych mieszkańców Rosanowa najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 60–70 lat (potwierdzenie starzenia się ludności), 40–50 lat (pokolenie powojennego wyżu demograficznego) oraz 10–20 lat (dzieci osób powojennego wyżu demograficznego).

Porównując strukturę wieku i płci ludności terenów wiejskich (rys. 3) ze strukturą Rosanowa zauważalny jest zwiększony odsetek osób powyżej 60 roku życia oraz zmniejszony – dzieci i młodzieży do 20 lat. Powyższe spostrzeżenia utwierdzają w przekonaniu o starzeniu się sołectwa Rosanów.

Rys. 3. Piramida płci i wieku mieszkańców obszarów wiejskich Polski w 1994 r.
(źródło: Rocznik statystyczny, 1994 r.)

Dessin 3. La pyramide du sexe et de l'âge des habitants des terrains ruraux de la Pologne en 1994
(source: Annuaire statistique, 1994)

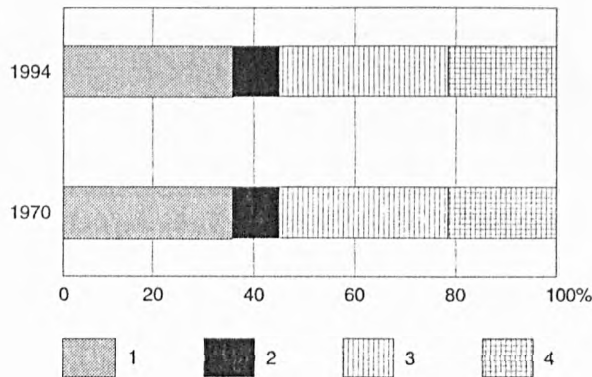
W celu określenia potencjalnego obciążenia zdolnych do pracy przez grupy społecznie nieprodukcyjne obliczono dla Rosanowa, województwa łódzkiego i obszarów wiejskich Polski w 1994 r. wskaźnik obciążenia demograficznego wg wzoru:

$$W_{cek} = \frac{L_{0-17} + L_{65/60}}{L_{18-64/59}} \times 100\%$$

Z analizy wynika, że Rosanów jest typową jednostką osadniczą w województwie łódzkim ($W_{cek} = 63,86$ – Rosanów; $W_{cek} = 65,53$ – województwo łódzkie). Świadczy o tym wynik będący rezultatem zwiększonego udziału emerytów i rencistów na badanym obszarze. Wyższa wartość wskaźnika dla terenów wiejskich Polski ($W_{cek} = 84,12$) jest natomiast spowodowana zwiększonym udziałem dzieci i młodzieży do lat 18.

Interesująco przedstawia się także struktura zawodowa ludności. Zaznacza się w niej duży udział osób biernych zawodowo. W stosunku do roku 1970 odsetek ten zwiększył się o 11,1% (rys. 4) tak, że aktualnie stanowią oni 55,7% ogółu. Wynika to z aż ponad trzykrotnego wzrostu udziału rencistów i emerytów w tej grupie. Zmniejszeniu natomiast uległ odsetek ludności czynnej zawodowo z 55,4% do 44,3%, w tym pracujących w rolnictwie aż dwukrotnie. Jest to spowodowane oddawaniem ziemi rolniczej gminie w zamian za świadczenia emerytalne oraz pośrednio rozwojem funkcji turystycznej wyrażającej się przejmowaniem przez mieszkańców miasta ziemi od gminy (lub od chłopów) pod działki letniskowe.

Tak więc rolnictwo nie jest obecnie głównym źródłem utrzymania mieszkańców Rosanowa. Na jednakowym poziomie kształtuje się od roku 1970 odsetek pracujących poza rolnictwem. W zawodach pozarolniczych przeważają pracownicy fizyczni, co jest w pewnym sensie konsekwencją ogólnie niskiego poziomu wykształcenia mieszkańców wsi. Udział osób z wykształceniem wyższym i średnim wynosi zaledwie 7%.

Rys. 4. Rodzaje głównego źródła utrzymania stałych mieszkańców Rosanowa: 1 – pracujący poza rolnictwem – czynni zawodowo, 2 – pracujący w rolnictwie – czynni zawodowo, 3 – utrzymywani – bierni zawodowo, 4 – emeryci i renciści – bierni zawodowo (źródło: dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 1970 r. oraz dane z Urzędu Gminy w Zgierz)

Dessin 4. Les sources principales d'entretien des habitants de Rosanów: 1 – travailleurs hors agriculture, actifs professionnellement, 2 – agriculteurs, actifs professionnellement, 3 – entretenus, passifs professionnellement, 4 – retraités et pensionnaires, passifs professionnellement (source: données du Recensement Universel de la Population (1970); données obtenues dans l'Office Municipal de Zgierz)

Badania wykazały ponadto, że 71,3% ogółu czynnych zawodowo mieszkańców sołectwa (31,1% ogółu ludności) pracuje w miastach, głównie w Łodzi i w Zgierzu. Z tym wiąże się charakterystyczne zjawisko intensywnych dojazdów do pracy w miastach oraz upowszechnianie się pozarolniczych źródeł utrzymania. Na terenie Rosanowa pracuje zaledwie 16,3% ogółu czynnych zawodowo (9% ogółu ludności), z tego w zawodach pozarolniczych – 6,7 % (3,7% ogółu ludności).

Tak więc – jak wynika z przeprowadzonych studiów i analiz – Rosanów jest wsią starzejącą się i wyludniającą. Interesujące wydaje się także to, że dominująca część osób czynnych zawodowo znajduje zatrudnienie poza obszarem wsi, głównie w Łodzi i w Zgierzu.

3. OSADNICTWO TURYSTYCZNE I JEGO WPLYW NA ROZWÓJ MIEJSCOWOŚCI

Położenie w strefie podmiejskiej dużego miasta oraz atrakcyjność środowiska przyrodniczego (las, mikroklimat) miały istotne znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej w Rosanowie, wyrażonej zagospodarowywaniem przestrzeni pod działki letniskowe. Zajmowały one w roku 1994 powierzchnię 134,4 ha, co stanowi aż 20,3% całego sołectwa. Działki rozmieszczone są jednak dość nierównomiernie. Najwięcej zlokalizowanych jest w północnej i środkowej części badanego obszaru, na terenie miejscowości Rosanów i Rosanów Górny, najmniej w Kolonii Ciosny i w Wymokłych.

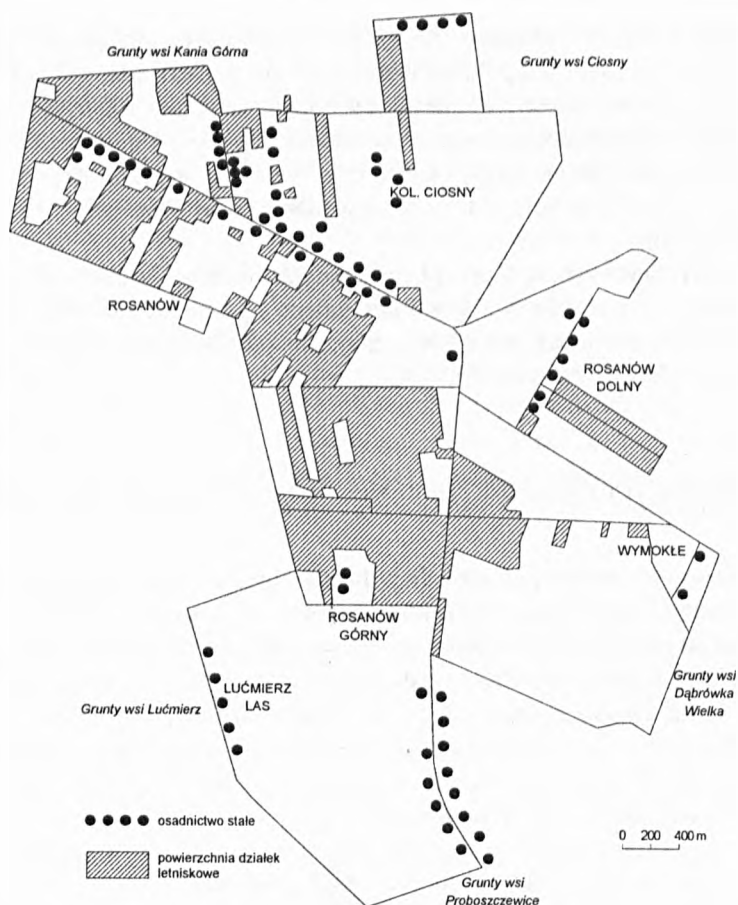
Zainicjowanie funkcji turystycznej na badanym obszarze nastąpiło w okresie międzywojennym (ok. 1930 r.). W tym czasie powstało kilka działek letnisko-

T a b e l a II

Etapy powstawania działek letniskowych w Rosanowie
Les étapes de l'apparition des parcelles estivales à Rosanów

Lata nabywania działek	Działki letniskowe	
	liczba	%
Przed II wojną światową	4	0,8
1940–1950	4	0,8
1951–1960	2	0,4
1961–1970	32	6,8
1971–1980	238	50,3
1981–1990	170	35,9
1991–1994	23	5,0
Ogółem	473	100,0

Ź r ó d ł o: Własne badania ankietowe w Rosanowie w 1994 r.

Rys. 5. Plan sołectwa Rosanów
 Dessin 5. Le plan de la mairie de Rosanów

wych w środkowo-zachodniej części sołectwa (Rosanów Górny) oraz pojedyncze w innych częściach wsi (rys. 5).

Od czasu zakończenia II wojny światowej do połowy lat sześćdziesiątych nabywanie ziemi pod działki letniskowe odbywało się bardzo wolno. Wykup uległ minimalnemu przyspieszeniu od 1965 r. Powstało wówczas 25 działek w północno-zachodniej części sołectwa (Rosanów), zakupionych od ówczesnych właścicieli tych ziem. Obecnie na wielu z nich użytkownicy zmienili się przynajmniej jednokrotnie.

Funkcja turystyczna w Rosanowie zaczęła kształtować się na szerszą skalę w latach siedemdziesiątych. Wiązało się to z powstaniem ponad połowy ogólnej liczby działek, rozmieszczonych w różnych częściach sołectwa. Na powstanie tak dużej ich liczby wpływ miały następujące czynniki: poprawa warunków by-

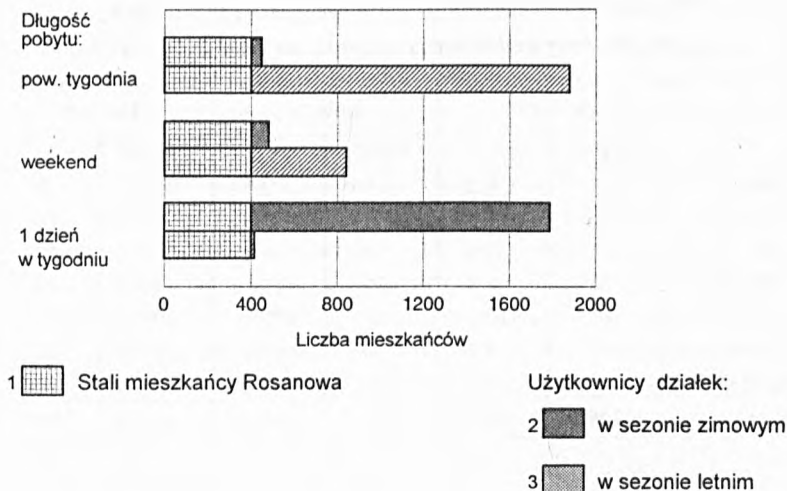
towych mieszkańców miasta, zwiększenie ilości czasu wolnego (wydłużenie okresu weekendowego) oraz okazja nabycia ziemi od rolników, którą zakupywano głównie na tzw. umowę (nieformalnie).

W latach osiemdziesiątych nastąpił dość wyraźny spadek liczby nabywanych działek, który pogłębił się jeszcze w latach dziewięćdziesiątych, co może być związane ze zubożeniem ludności w związku z pogłębiającym się kryzysem.

Aktualnie przeważają działki o powierzchni od 500 do 1000 m² (2/3 ogółu) z zabudową letniskową (93,9% ogółu). Pozostałe 6,1% jest nie zagospodarowane.

W związku z powstaniem tak dużej liczby działek, liczba ludności sołectwa może ulec w sezonie letnim zwiększeniu o ponad 2100 osób (przebywanie użytkowników działek). Tak więc aż 84% zaludnienia wsi mogą stanowić w tym okresie mieszkańcy miasta. Wynik ten świadczy o rozwoju funkcji turystycznej na badanym obszarze.

Pulsacje ludności miejskiej w sezonie letnim przedstawiają się jednak bardzo zróżnicowanie. Jak wynika z przeprowadzonych badań, w okresie dłuższym od tygodnia (urlop, wakacje) przebywa na działkach 1470 osób. Wypoczywający ponad 3,5-krotnie przewyższają liczbę stałych mieszkańców (licząc tylko okres dłuższy od tygodnia). 28% użytkowników z tej grupy stanowią emeryci i renciści, przebywający zwykle przez pół roku (maj–październik) i opiekujący się niejednokrotnie swoimi wnukami. Natomiast na sam tylko okres weekendowy przyjeżdża na działki 520 osób (rys. 6).

Rys. 6. Zmiany sezonowe liczby ludności sołectwa Rosanów: 1 – stali mieszkańcy Rosanów; użytkownicy działek letniskowych: 2 – sezon zimowy, 3 – sezon letni

Dessin 6. Les changements saisonniers du nombre des habitants de la mairie de Rosanów: 1 – habitants de Rosanów y installés à demeure; usagers des parcelles estivales, 2 – saison d'hiver, 3 – saison d'été

Następuje w związku z tym wzrost zaludnienia sołectwa o ponad 100%. Pozostali badani (0,4%) korzystają w sezonie letnim jedynie z pobytów jednodniowych.

W okresie zimowym aż 69,5% użytkowników przebywa na działkach jedynie kilka godzin, bądź nie przyjeżdża w tym czasie w ogóle (24,6%). Jest to spowodowane głównie nieprzystosowaniem budownictwa letniskowego do całorocznego użytkowania. Należy bowiem podkreślić, że tylko 3,6% domków można użytkować przez cały rok. Natomiast na czas dłuższy niż jeden tydzień przyjeżdża na działki zaledwie 2% użytkowników. Zwykle są to małżeństwa z dziećmi, korzystające z ferii zimowych i posiadające dodatkowo odpowiednio przystosowane budynki. Zakładając, że jeśli wszyscy wymienieni wyżej działkowicze (2%) przyjadą na działki w tym samym właśnie czasie (okres ferii zimowych), to liczba zamieszkujących w sołectwie ulegnie zwiększeniu o 40 osób. Przy takim samym założeniu, zaludnienie w weekendy zwiększy się o ponad 70 osób (3,5% – użytkownicy działek).

„Nowe zaludnienie” sołectwa (właściciele działek) stanowią w 51,8% osoby w wieku 41–60 lat (tab. III). Fakt ten można tłumaczyć silną potrzebą posiadania działki poza miastem (możliwość odpoczynku po pracy) oraz osiągnięciem pewnej stabilizacji materialnej pozwalającej na jej zakupienie. Udział ludzi młodych (do 40 lat) wynosi zaledwie 20,6 % ogółu.

T a b e l a III

Właściciele działek letniskowych w Rosanowie wg płci i wieku
Les propriétaires des parcelles estivales à Rosanów selon le sexe et l'âge

Wiek	Mężczyźni		Kobiety		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
21–30	5	1,6	5	2,5	10	2,1
31–40	43	14,6	44	22,3	87	18,5
41–50	81	27,4	58	29,4	139	28,3
51–60	84	28,6	35	17,8	119	23,0
61–70	65	22,0	44	22,3	109	22,2
71–80	15	5,1	10	5,1	25	5,2
Powyżej 80 lat	2	0,7	1	0,6	3	0,7
Ogółem	295	100,0	197	100,0	492	100,0

Ź r ó d ł o: Badania własne – 1994 r.

Struktura wykształcenia działkowiczów przedstawia się zgoła odmiennie od struktury wykształcenia stałych mieszkańców. 83,7% właścicieli działek stanowią osoby z wykształceniem średnim i wyższym (głównie pracownicy umysłowi, oświaty, nauki i kultury oraz kadra inżynieryjno-techniczna).

Właścicielami działek letniskowych są w 85,2% Łódzianie, w 12,8% zgierzanie, a w 1,3% mieszkańcy Ozorkowa. Wśród Łódzian przeważają osoby zamieszkałe w dzielnicach położonych najbliżej badanego terenu, posiadających dodatkowo dogodne połączenie komunikacyjne. Tak więc z Bałut, Polesia i Śródmieścia pochodzi łącznie 70% użytkowników.

W aspekcie przemian społeczno-demograficznych ważną rolę odgrywają także wzajemne oddziaływania pomiędzy stałymi mieszkańcami wsi a mieszkańcami miasta (użytkownikami działek). Badania wykazały, że relacje te nie mają na tyle istotnego znaczenia, by można było mówić o wzajemnym oddziaływaniu tych dwóch różnorodnych kultur. Brak jest większego zasymilowania, a obustronne stosunki ograniczają się najczęściej do pomocy sąsiedzkiej. Kontakty bliższe typu przyjacielskiego są znacznie rzadsze.

Z badań wynika, że nie tylko walory przyrodnicze zdecydowały o motywach nabycia działek przez tych użytkowników. W wielu przypadkach istotne znaczenie miał po prostu przypadek, rozumiany jako „okazja nabycia działki”.

4. PODSUMOWANIE

Procesy urbanizacyjne, zachodzące pod wpływem rozwoju ruchu turystycznego przebiegają – jak stwierdza E. D z i e g i e ć (1995) – w kilku płaszczyznach: ekonomicznej, przestrzenno-fizjonomicznej, demograficzno-zawodowej oraz kulturowej. Rozwój funkcji turystycznej w Rosanowie powoduje szczególnie duże nasilenie tych procesów w obrębie dwóch pierwszych płaszczyzn (zakup działek letniskowych, odsetek powierzchni przez nie zajętych, budownictwo letniskowe, rozbudowa układu przestrzennego). Nie wpływa natomiast w istotny sposób, pomimo sezonowego zwiększania się liczby mieszkańców (użytkownicy działek), na procesy demograficzne zachodzące w starej części wsi zamieszkałej przez ludność miejscową. Tej części Rosanowa nie omijają zjawiska typowe dla polskich terenów wiejskich, tj. starzenie ludności i odpływ młodych mieszkańców (głównie kobiet) do miasta. Obecność na działkach przez znaczną część roku mieszkańców miasta (urbanizacja demograficzna) ze wszystkimi swoimi przyzwyczajeniami, nie powoduje zbyt dużych zmian w tzw. sferze społecznej stałej ludności (urbanizacja społeczna). Wynika to prawdopodobnie z tego, że znaczny udział stałych mieszkańców stanowią osoby starsze. Brak też wyraźnego „zasymilowania” ze sobą ludności wiejskiej i miejskiej, które wyrażałoby się częstszymi kontaktami przyjacielskimi, obecnie ograniczonymi głównie do kontaktów typu potrzeb. Potwierdzeniem niewielkiego znaczenia wzajemnych oddziaływań jest brak zwyczaju wynajmowania pokoiów turystom na lato. Pod tym względem istnieją dopiero szanse rozwojowe, tym bardziej, że mieszkańcy wsi są przychylnie nastawieni do turystów na swoim obszarze.

Tak więc pomimo, że stara oraz nowa część wsi znajdują się w obrębie tej samej jednostki administracyjnej (jednego sołectwa), to jednak obie rozwijają się oddzielnie, zachowując przy tym swoją specyfikę i odrębność.

PIŚMIENNICTWO

- Dubaniewicz H., Maksymiuk Z., Zych S., 1971, *Bioklimatyczna bonitacja obszaru województwa łódzkiego dla potrzeb rekreacji*, Zeszyty Naukowe UL, ser. II, z. 43, s. 3–60.
- Dziegieć E., 1986, *Przemiany wsi położonych w strefie krajobrazowej pojezierzy*. Rocznik Centralnego Programu Badań Podstawowych 08.06. Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego. Wyniki pracy z lat 1986–87, Warszawa, s. 118–142.
- Dziegieć E., 1987, *Przemiany osadnictwa wiejskiego pod wpływem turystyki i wypoczynku w świetle literatury*, „Acta Universitatis Lodzianis”, Turyzm, 3, s. 7–31.
- Dziegieć E., 1995, *Urbanizacja turystyczna terenów wiejskich w Polsce*, „Turyzm”, t. 5, z. 1, s. 5–56.
- Dziegieć E., Liszewski S., 1984, *Zones suburbaines en tant que terrains de loisirs et de recreation pour les habitants des grandes villes polonaises*, „Problemy Turystyki”, nr 2, s. 11–21.
- Jakóbczyk-Gryszkiewicz J., 1995, *Wybrane aspekty rozwoju funkcji wypoczynkowej w strefach podmiejskich trzech największych miast Polski: Warszawy, Łodzi i Krakowa*, „Turyzm” t. 5, z. 2.
- Kondracki J., 1980, *Geografia fizyczna Polski*, PWN, Warszawa.
- Liszewski S., 1987, *Geneza i rozwój osadnictwa wypoczynkowego w otoczeniu Łodzi*, „Acta Universitatis Lodzianis”, Turyzm 3, s. 33–54.
- Matczak A., 1986, *Budownictwo lotniskowe w strefie podmiejskiej Łodzi*, „Acta Universitatis Lodzianis”, Folia geographica 7, s. 137–165.
- Matczak A., 1987, *Próba określenia funkcji wypoczynkowej osiedli podmiejskich na przykładzie Kolumny*, „Acta Universitatis Lodzianis”, Turyzm 3, s. 55–58.
- Matczak A., 1991, *Przemiany przestrzenne wsi położonych w strefie podmiejskiej Łodzi na przykładzie rejonu Grotnik*, „Acta Universitatis Lodzianis”, Folia geographica 14, s. 33–46.
- Statystyczna charakterystyka miejscowości w gromadach. Dane z NSP 1970 r.*, WUS, 1971, Łódź.

Mgr Krzysztof Grzelak
Studium Doktoranckie
Uniwersytet Łódzki
al. Kościuszki 21
90–418 Łódź

Wpłynęło:
10 grudnia 1996 r.

RÉSUMÉ

Dans l'article, l'auteur a abordé le problème du degré de l'influence de la fonction touristique et de repos sur les changements socio-démographiques dans la zone suburbaine d'une agglomération industrielle (Łódź); exemple: le terrain de la maire de Rosanów.

Le village examiné se compose d'une vieille partie, à la vieille construction rustique typique, avec les habitants y installés à demeure et d'une partie neuve, où dominent les parcelles estivales. Dans la partie nouvelle de Rosanów, le développement de la fonction touristique se lie avec l'apparition des parcelles estivales, dont la quantité commença à augmenter violemment dès le début des années soixante-dix. Ce développement entraîne l'accroissement saisonnier du nombre des habitants venant de Łódź et Zgierz (urbanisation démographique). Les recherches ont démontré, que cet accroissement peut grandir en été de 2100 personnes. Cependant, les citadins, qui ont leurs habitudes, séjournant dans le village durant quelques mois, ne causent aucuns changements visibles dans la sphère sociale (urbanisation sociale) de la population installée à demeure dans la vieille partie du village.

Probablement cela découle du fait, que les habitants de la vieille partie de Rosanów, dans leur immense majorité, sont âgés et le rapprochement entre la population villageoise et celle citadine n'a pas lieu. On n'observe pas les contacts amicaux de ces deux groupes, le louage des chambres pour les touristes n'est pas pratiqué. Dans la vieille partie de Rosanów, les changements démographiques se lient avec la diminution du nombre de la population y habitant en permanence (diminue surtout le nombre des femmes) causée par le déplacement vers les villes, et le vieillissement de la société. Augmente le nombre des personnes âgées de plus de 60 ans. Diminue le pourcentage d'agriculteurs. Les uns rendent la terre pour obtenir la pension, les autres préfèrent le travail dans la ville (Łódź, Zgierz) et se déplacent chaque jour.

Ainsi les transformations démographiques liées avec le développement de la fonction touristique se font voir seulement dans la nouvelle partie de la mairie. Elles se manifestent avant tout par l'augmentation saisonnière du nombre des habitants. La vieille partie du village se développe séparément, en maintenant sa spécificité.

Traduit par Lucjan Kowalski

SUMMARY

The aim of the article is to examine the problem of the extent to which the tourist function causes socio-demographic changes in the suburban zone of an industrial agglomeration (Łódź), taking the example of the administrative unit of Rosanów.

The village under research consists of the old part – with typical country houses inhabited by permanent residents, and the new one – with summer holiday plots of land. In the new part of Rosanów the development of the tourist function is connected with the growth of summer holiday plots of land, which have been appearing since the beginning of the 1970s. This development causes seasonal growth of the number of inhabitants from Łódź and Zgierz (demographic urbanization). The research shows that in summertime the number of population may grow by 2,100 persons. The fact, however, that for a large part of the year city inhabitants live there, does not cause any significant changes in the social sphere of the permanent residents (social urbanization) in the old part of Rosanów. This probably results from the fact that a large number of these residents are elderly people. No clear assimilation between the village and city population can be observed, which would be manifested by more frequent friendly relationships and by letting rooms to tourists for the summer. In the old part of Rosanów, the demographic changes are connected with the decrease of the number of permanent residents (mainly women), due to their migration to the city and the aging of the population (the percentage of people over 60 is constantly growing). The research also showed the decrease of the percentage of people working in agriculture, as they hand over their land to the commune in return for a retirement pension. Another reason is the growing popularity of working in the cities (Łódź, Zgierz), connected with intensive commuting.

Therefore, the demographic changes related to the development of the tourist functions are visible rather in the new part of Rosanów than the old one, and are reflected mainly by the seasonal growth of the number of inhabitants. The old part of the village develops separately, retaining its unique character.

Translated by Ewa Mossakowska